

Stel hogere eisen aan zzp'ers

Posted on 4 januari 2023 by Gastauteur

door Robert Jan Blom

Om het aantal werklozen te verminderen, heeft de overheid twintig jaar lang het ondernemerschap gestimuleerd, onder meer door alle eisen op het gebied van bedrijfsbeheer en beroepskennis af te schaffen. Dat heeft geleid tot oneerlijke concurrentie en ontevreden klanten. De overlevingskansen van zzp'ers zijn laag en worden nog lager. Hoog tijd om de eisen van weleer weer in te voeren, vindt Robert Jan Blom.

Alweer 23 jaar geleden werd ik door het ministerie van Economische Zaken uitgenodigd om mee te praten over het antwoord op de vraag 'hoe kunnen we bewerkstelligen dat er (veel) meer zzp'ers op de markt komen'. Het was in de tijd van het paarse kabinet Kok II en enkele genieën binnen het ambtenarenleger hadden bedacht dat, als er veel meer zzp'ers komen, het aantal werklozen aanzienlijk daalt.

Van de ene op de andere dag directeur van een eigen bedrijf

Kok zette de lijn voort van Lubbers die het aantal WAO'ers beangstigend hoog vond. Hij gaf sommige WAO'ers een andere aanduiding. Een deel van hen werd werkloos en een deel moest het voortaan doen met Wia-, Waz- of Wajong-uitkeringen. En ook het aantal faillissementen daalde drastisch door voortaan aan particulieren en eigenaren van eenmanszaken in nood 'schuldsanering' te verlenen (Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen – sinds 1998).

Wel handig van onze politieke leiders: als 'negatieve aantallen' hen niet bevallen, verzinnen ze er een andere naam voor en zien de vervelende cijfers er plotseling veel beter uit. En zo ging het ook met werklozen. Wie ruzie had met zijn/haar baas of al te oud was voor een nieuwe baan, kon van de ene op de andere dag directeur worden van een eigen bedrijf. Vanaf 2000 werd het oprichten van een eigen bedrijf door de overheid gestimuleerd en jawel: het werkte. De nieuwe ondernemer oogstte lof en waardering bij gezinsleden en vrienden. Vader en moeder spraken trots over 'Jantje die het uiteindelijk toch had geschopt tot directeur'.

Enig medelijden

En nu, een kwart eeuw later? Wie op verjaardagen zegt zzp'er te zijn geworden, wordt met enig medelijden bevraagd: lukt dat wel met het vinden van klanten, kun je rondkomen van een kleiner inkomen, is er nog wel geld voor vakanties, voor de nodige verzekering en voor een pensioenvoorziening?

Inmiddels loopt het in Nederland uit de hand: van het totaal aantal ondernemers van circa 2 miljoen, zijn er 1,1 miljoen zzp'ers met het ondernemerschap als hoofdbaan. Bijna 13 procent van alle werkenden is ondernemer. Nog eens een paar honderdduizend werknemers staat te popelen om de baas vaarwel te zeggen en werkt één of enkele dagen per week aan een nieuwe (meestal onverzekerde) toekomst zonder pensioen.

Beunhazerij

Vrijwel elke zzp'er ondervindt aan den lijve een moordende concurrentie en de klant

ondervindt wat slecht vakmanschap en gebrek aan kennis van zaken en service in de dagelijkse praktijk betekent. Het gaat namelijk steeds minder om een ‘gezonde concurrentie’. Wel kunnen dagelijks bezwaren worden gehoord over oneerlijke en oneigenlijke concurrentie van ondernemers die zonder enig beleid, inzicht of opleiding het ‘ondernemerschap’ uitoefenen, ten koste van eerlijke ondernemers en klanten die zich beduveld voelen. We spreken dan over de beunhazen onder de zzp’ers.

Het verschijnsel beunhazerij is sterk toegenomen sinds (vrijwel) alle vestigingseisen zijn komen te vervallen. In 2000 werd het zogeheten Middenstandsdiploma afgeschaft, en al sinds de jaren ’70 hoefde je ook niet meer te bewijzen dat je iets wist van de producten of diensten die je aan de markt (lees de klant) voorlegde. Nog kort geleden moest de aanstaande ondernemer toen aan de studie voor het aov-certificaat (Algemene Ondernemers Vaardigheden), maar ook die eis vloog al snel de prullenbak in. Elke eis vormde immers een obstakel voor mensen zonder ‘studiehoofd’ om zelfstandig ondernemer te worden? En dat wilde de overheid niet.

Lage overlevingskansen

Nu, in 2023, ziet het er niet goed uit. Statistieken tonen dat de overlevingskans voor de zzp’er niet geweldig groot is. Binnen vijf jaar na de start is minder dan de helft nog actief. In 2022 sloten bijna 80.000 bedrijven hun deuren, een drama dat elk jaar tienduizenden kleinere ondernemingen treft (50.000 in 2017 en 70.000 van 2012 tot 2020).

Daar bovenop komen de wettelijke schuldsaneringen. Er waren jaren met tussen de 10.000 en 15.000 schuldsaneringen, maar via onze overheid is aangedrongen op onderhandse schuldsaneringen. Weer een voorbeeld dat je met een andere aanduiding of systeem een groot deel van het probleem onzichtbaar maakt.

Naast de sluitingen en schuldsaneringen zijn er dan nog de faillissementen.

Vanwege de overheidssteun van de afgelopen twee corona-crisisjaren kon het ‘monster faillissement’ even in toom worden gehouden maar let op: op korte termijn breekt ook dat monster los. Een fors aantal ondernemers bleek een te ruime steun te hebben ontvangen en moet die nu gaan terugbetalen.

Veel bedrijven gaan het loodje leggen

Maar het allerergste is de realistische voorspelling dat veel sectoren last gaan krijgen van een sterk dalende omzet als gevolg van de huidige economische situatie. De consument zal bezuinigen vanwege de hoge energielasten, de gestegen rente, inflatie en verminderde koopkracht en dus is er reeds nu sprake van een enorm gebrek aan vertrouwen in de economie.

Meerdere sectoren zullen het loodje leggen. Denk aan de horeca, de webwinkels, schoonheidsbedrijven, evenementenorganisatiebureaus en de reissector. Daarbij komt nog dat de overheid de komende jaren in geldnood komt en naar verwachting ontkomt niemand aan bezuinigingen. Voor wat betreft de zzp'ers: voor hen ziet de toekomst er belastingtechnisch gezien steeds minder goed uit. Klaarblijkelijk vindt de regering die 1,2 miljoen zzp'ers wel genoeg. Zo wordt de Zelfstandigenaftrek versneld afgebouwd. Elk jaar zal die zo interessante aftrek minder worden (van € 6.300 in 2022 naar € 900 in 2027). Ook de fiscale oudedagsreserve (FOR) wordt afgeschaft. En daarmee zal het niet blijven. Kortom: de zzp'er ligt onder vuur.

Belastingbetaler draait er voor op

Nóg een punt van belang: vanaf 2024 zal de arbeidsongeschiktheidsverzekering (waarschijnlijk) verplicht worden. Er wordt (nog) niet gesproken over een verplichte pensioenverzekering, maar niets is zeker. In elk geval zullen ondernemers straks moeten betalen voor verzekeringen en voorzieningen. Naar verwachting zal een aantal (aanstaande) zzp'ers bedanken voor de eer van het ondernemerschap.

Misschien is dat geen slecht vooruitzicht omdat de belastingbetaler al behoorlijk meebetaalt aan slecht en ontoereikend ondernemerschap. Al in 2019 werd bij onderzoek vastgesteld dat enkele honderdduizenden zzp'ers maandelijks via de bijstand financieel moeten worden gesteund, zodat zij te eten hebben en hun huur kunnen betalen. Ook onbetaald gebleven rekeningen, bedrijfssluitingen, schuldsaneringen en faillissementen komen uiteindelijk voor rekening van de belastingbetaler.

Hand overspeeld

Heeft de overheid haar hand overspeeld door het zzp-ondernemerschap zo sterk te stimuleren? Ik denk dat die conclusie mag worden getrokken. Er is roekeloos omgegaan met mensen die weliswaar ondernemer wilden worden maar eigenlijk geen idee hadden waar ze moesten beginnen. De vestigingseisen van destijds vormden een prima start.

En zie: in de periode waarin Nederland alle eisen afschafte, stelde de Belgische overheid een interessant eisenpakket samen. Wie bij onze zuiderburen zzp'er wil worden zal over kennis moeten beschikken van bedrijfsbeheer en beroepskennis. Misschien is het tijd na enkele decennia van 'vrij ondernemerschap' toch weer eens te denken aan een lichte eis, naar Belgisch voorbeeld. Het kan alleen maar een positieve bijdrage vormen aan een beter ondernemerschap, minder risico's voor de zzp'er, een beter concurrentiepositie van de 'echte' zzp'er en een lager totaalbedrag aan schade ten laste van de belasting.

Misschien ontstaat er dan weer een hogere waardering voor de zzp'er, zodat die in vrienden- en familiekring weer trots kan melden directeur te zijn geworden van een eigen zzp-bedrijf.

Robert Jan Blom is schrijver en bedrijfskundige

*De donateurs vormen **het fundament van Wynia's Week**. Zij maken het mogelijk dat ons online magazine 104 keer per jaar verschijnt – ook in 2023. Doneren kan op verschillende manieren, kijk **HIER**. **Hartelijk dank**!*